

אור ההליכות

על מה אנחנו יושבים? | מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

כבר משה תמה על בגידת עם ישראל בהפרת הברית, כי אינם ככל הגויים, כי אין עוד ששמע כמו ישראל את דבר ה' במעמד הר סיני. כלומר, כל הגויים תורת האדם בידיהם, כל אדם ותורתו, ואילו ישראל תורה ה' תורה מן השמים בידיהם, ובגידתם הוא ביטוי מפירי ברית להיות ככל הגויים, עם חילוני ללא שכינה, ספורנו דב' ד, כה. ומסתבר שמנהיגים בעיקר יהודים המתנכרים לה' ולתורתו, הם אינם נשארים סובלניים, כי אם נהפכים למורדים ולוחמים. ראה ערך מנשה הרשע שלא הסתפק בשפיכות דמים אלא הכניס צלם בהיכל והרס את המזבח ומחק את שם ה', והתיר את העריות-מתיירות, ובא על אחותו. ואף בנו אמון התחרה עם אביו ברשעות הכניס צלם לקודה"ק, שרף את התורה, העלה שממית ע"ג המזבח, והתיר את העריות ובא על אימו.

הכיצד יהודים מגיעים לדיוטא תחתונה?

ירמיה הנביא השיב "על עזבם את תורת". הבורות מהתורה מולידה אצל היהודי המתנכר שנאה ולא רק אדישות. והשנאה מצמיחה תרבות לאלילות ומתיירות ושפיכות דמים. ואכן ירמיה אינו מתריע כנגד האלילות וכיו"ב אלא על שורש הרע המאסה בתורה. כי רק בטיפול שורש יבוא המצב לתיקונו. ומשום כך אמרו חז"ל כביכול מותר הקב"ה לעם ישראל על הכפירה, אך אינו מותר על עזיבת התורה, כי ההתעסקות בתורה תחזירם למוטב, ירושלמי חגיגה א, ז.

וכאמור אבדן העם והארץ לא נועדו חלילה להשמדה טוטאלית, או היעקרות מוחלטת, או אבדן הזהות-התבוללות מוחלטת. כי הגלות והחורבן נועדו לצירוף "הנני צורפם ובחנתים". וכשעם ישראל יחזור להכרה זו בפרט כשהוא חי ומתיישב בארץ, שהוא עם לא רק עם יעדי השכלה וגבורה ועושר שהם כשל עצמם דברים חשובים, כי אם ובעיקר לחינוך לערכי היהדות וכדרך שאמר הנביא: "כה אמר ה' אל יתהלל חכם בחכמתו, ואל יתהלל עשיר בעושרו, כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי כי אני עושה חסד משפט וצדקה בארץ, כי אלה חפצתי נאום ה'". וכשנגיע ליעדים אלו נזכה שהצומות והתעניות "יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו".

תשעה באב נחשב כמועד, מועד של פורענות, למרות שהוא יום חול לכל דבר ואיסור המלאכה שבו תלוי במנהג. הוא נחשב כמועד שכן קוראים בו בתורה ומפטירין בנביא. ואף על פי כן הוא בדרגת קדושה נמוכה ביותר לפי מספר העולים בגין העובדה שקורין בו רק שלושה.

וחז"ל אכן השווו בין ת"ב ליוה"כ בקריאת התורה בשחרית ומנחה, תענית מערב עד ערב, בעינוי התענית ברחיצה וסיכה תשה"מ ונעילת הסנדל. כל זאת ללמדנו כי כשם שחינוי ונצחי הוא יו"כ כיום מחילה סליחה וכפרה, כך ת"ב מכל תעניות החורבן יהא נצחי עד לבנין בית שלישי שלא יחרב, ודברי הרמב"ם בפיה"מ סוף תענית ידועים כי התענו בת"ב אף בבית שני.

התורה ניבאה את הגלות והחורבן והזהירה מפני הגורמים לכך. כמו"כ הנביא ירמיה כבר צפה את הגלות והחורבן שמתמשים ובאים וקרא לחשבון נפש ואכן ראה את הכל.

הן התורה והן הנביא השתמשו בביטויים חריפים על גלות ישראל מהארץ. השומע או הקורא בתורה "כי אבוד תאבדון מהר מעל הארץ" "כי השמד תשמדון" מתרשם לרגע שמדובר באבדן והשמדת העם, אולם עם העיון מתברר שמדובר בהיעקרות "מעל הארץ" "והפיץ ה' אתכם בעמים". כיוצא בדבר שאלת הנביא: "על מה אבדה הארץ"? יוצרת רושם שהארץ התמוטטה, אך לבסוף "נצתה מבלי עובר" הכוונה מתבררת לשממונה.

אין ספק כי הגלות מהארץ כרוכה בהקזת דם ונפילת חללים, עיירות נתלשו ממקומן, כפי שאכן קרא לדאבונו. אולם לאבדן העם והארץ משמעות עמוקה היותר קשורה לקדושת העם והארץ. כשהעם גולה הוא נחשף לסכנת התבוללות באבדן האמונה והזהות היהודית, "ובאו האובדים בארץ אשור", זוהר ח"ג רסו: כך שניתן לומר על ארץ הקודש שבאין עם ישראל- עם הקודש עליה, כי אם הגויים הרי היא מחוללת בקדושתה. ואכן אר"י ללא עם ישראל נמשלה לאלמנה בלי בעל, לעקרה בלא בנים. וכך בברכת הנשואין הודגש "שוש תשיש ותגל העקרה בקיבוץ בניה לתוכה בשמחה בא"י משמח ציון בכניה".

גיליון 159
אב
ה'תשפ"ב ליצירה
ב'של"ג לשטרות

המרכז העולמי
למשפט התורה

בית הדין
לדיני ממונות

ארגון
"אשת חי"ל"

כולל
להכשרת דינים

שבטות עיון | ירחי כלה
וישיבות ר"ח

הוצאת ספרים
מכון משה

אתר
"נצח ישראל"

www.net-sah.org

העלון מוקדש לנשמת
הרב שנימה ב"ר דוד
ג'ובני

ונשמת
איתן ב"ר שלום
רצאבי

"אכן. תזונה שבה כלולים בכל יום שלושת אבות המזון הנכונים, ושכמסגרתה מסולקים מזונות מתועשים קלוקלים - תביא לשיפור משמעותי במניעת המחלות הניווניות של ימינו, כולל השמנה, סוכרת, מחלות לב וכלי דם, מחלות ניווניות של המוח, ואף סרטן. הפרטים על כך מופיעים בדפי הסיכום של ספרי, המובאים בצורת משפטים קצרים, תכליתיים וחד משמעיים, ממש כפי שלימד אותנו הרמב"ם בלשון הזהב שלו".

לסיום, מה חסר לדעתך בחינוך שלנו לתזונה נכונה (המובילה לרפואה איתנה), ומהם הכללים שאם נפעל על פיהם - נשפיע מיידית על מצב בריאותנו?

"הדבר החסר ביותר בחינוך לתזונה נכונה הוא גוף מרכזי, מדעי, אשר יקבע את כללי התזונה העדכניים ביותר. מתסכל מאד לראות שוב ושוב את פירמדת המזונות הארכאית של משרד הבריאות, ולגלות עד כמה הפירמידה הזו שגויה בצורה מקוממת מאוד. אין בה שום עדכון אמיתי, והמלצות התזונה הנלוות אליה הן כבר לא רלוונטיות. לא רק שאינן עוזרות לשפר את בריאותנו אלא שהן תורמות תרומה מכרעת להמשך השיבוש של תזונתנו ובריאותנו".

לשם כך, מוצעת פירמידה מבוססת מדע שכוללת בתוכה את עקרונות התזונה והבריאות של הרמב"ם - קרי צמצום קלורי, תזונה מונעת מחלות (העדפת סוגי דגנים בריאים, במקום דגן החיטה או קמח חיטה מלא), שתיית נוזלים נכונים (ולא רק מים), הגברת צריכת חלבונים מלאים (ולא כמות מזערית, כמופיץ בפירמידת משרד הבריאות), צריכת סוגים חשובים של שמנים (הערה כנ"ל), פעילות גופנית, משלמי (תוספי) תזונה חיוניים, ועוד. "בהקשר לכך מן הראוי לצטט את דבריו האלמותיים של הרמב"ם: 'כל המנהיג עצמו בדרכים אלו שהורינו, אני ערב לו שאינו בא לידי חולי כל ימיו עד שיזקין הרבה, וימות. ואינו צריך לרפוא, ויהיה גופו שלם ועומד על בוריו כל ימיו (הלכות דעות כ)'".

לשאלה על אילו צעדים ראשוניים הוא ממליץ, בבואנו לשנות (או לפחות לרצות בכך) את אורח חיינו הקלוקל, משיב פרופ' גמליאל כי השינויים החשובים ביותר בתזונה מערבית, צריכים לבוא מתוך שניים מעקרונות הרפואה של הרמב"ם. קרי: צמצום קלוריות, ותזונה תכליתית מונעת מחלות. נשמע לכם סינית? מיד הכל יתבהר. "הבעיה האמיתית של דורנו היא אכילת מזונות עתירי קלוריות, והקושי להגביל את גודל הארוחות ואת כמות הקלוריות הנצרכת בכל יום. בבואנו לשנות ולשרש הרגלים רעים, חשוב מאוד שנתחיל מהסרת כל המזונות שאינם משוייכים לשלושת אבות המזון העיקריים - פחמימות מורכבות, שמנים טובים וחלבונים מלאים, מהתפריט היומיומי".

ארבעה צעדים קטנים, ואתם כבר בדרך הנכונה

אז איך זוכים לחיות בריא ונכון, למרות כל הפיתויים והסכנות ה'מתועשות', שאורכות לנו בדרך? "ההורש וההתחלה של הכל הוא הקפדה על ארבעה צעדים קטנים, שיביאו ב"ה לשינוי גדול ומבורך בבריאותכם:

העדיפו לצרוך בכל יום מנה יומית של שמנים טובים - חמאה, שמן זית, שמן אומגה 3 וכדומה, וותרו לחלוטין על שמני טרנס, שמן סויה, שמן תירס ועוד.

העדיפו צריכה של פחמימות מלאות ומורכבות כמו שיפון, שיבולת שועל ושיעורים, על פני פחמימות 'ריקות' ועמילנים מהסוג השלילי.

הגבירו את צריכת המזונות מן החי, המכילים חלבון מלא שמתאם לצרכי גופנו.

לעסו היטב כל מזון שמגיע לפיכם, והישמרו לנפשותיכם מדברי הרמב"ם על אכילה גסה, השקולה לדידו כ'סם מוות'".

וזה מה שנקרא בעצם 'תזונה תכליתית מונעת מחלות'?

עצרת זכרון - שלושים לרה"ג שמואל לבני ב"ר משה אביץ' זלה"ה

והרבעת תורה לרבים. התורה שהנחיל לנו תישמר לדורות.

הרב אליהו אביעד הזכיר את היותו נצר למשפחת רבנים גדולי עולם. הרב אליהו הישווה את הרב שמואל לשמואל הקטן, אחד מגדולי התנאים שלאחר החורבן, שנקרא קטן משום שהיה עניו ביותר שהגיע למדרגה רוחנית גבוהה כך שהיה קטן משמואל הנביא. שמואל הקטן לא היה לו בן ובשעת הלוייה אמרו עליו על זה ראוי לבכות ועל זה ראוי להתאבל, כי כשהמלכים מתים מניחים כתריהם לפניהם, וכשעשירים מתים מניחים עושרם לבניהם, אבל שמואל הקטן נטל כל חמודות של עולם והלך לו. עליו בת קול יצאה ואמרה יש אחד שראוי שתשרה עליו השכינה כמו משה רבנו אלא שהדור אינו ראוי, נתנו חכמים עיניהם בשמואל הקטן. כשמת הכריזו עליו איפה העניו, איפה החסיד שראוי שתשרה עליו השכינה כמה רבנו. כך הרב שמואל לבני המנוח, גדול בענווה ובתורה לקח עמו הכל והשאיר לנו את מורשתו הרוחנית ומידותיו הטהורות.

נציג המשפחה משה קיסר הזכיר את התכונות הבולטות של הרב שמואל כנצר למשפחת רבנים ומייצג את אבותיו, כאוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, אוהב תורה ולומד תורה מרבנים חשובים. בשבתות וחגים, נהנינו מאוד מחברתו של הרב שמואל, היה מתבל את שירי השבת בדברי התורה, בסיפורים ובהומור על הוואי החיים בתימן. מעולם לא ביקש תמורה לשיעורים שלימד, עליו נאמר נצחו אראלים את המצוקים.

נציג בית הכנסת אליפז חבשוש הביע את רגשותיו וקשריו ההדוקים עם הרב שמואל, בניהול בית הכנסת ובהעברת שיעורי תורה, כמו כן כאשר ליהוה אותו מידי שבת לביתו כדי להיות בחברתו. הוא ציין את חממתו וחוש ההומור המיוחד שלו. הוא הזכיר את המשנה באבות "כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו". הרב היה רגשן מאד וכל אימת ששמע את הציבור משתתף בתפילה או עונים בקול, היה ליבו רחב ואושר מילא את ליבו. עליו ניתן לומר כמו שנאמר על יעקב אבינו "ויצא יעקב" יציאתו של צדיק עושה רושם, פנה אורה פנה זיוה פנה הדרה". חבל על דאבדין ולא משתכחין ת.נ.צ.ב.ה.

הרה"ג שלום צדוק, רבה של בני עיי"ש, שהשתתף בעצרת נשא דברי דברי תפילה וניחומים.

בבית הכנסת "משכן טוב" בתל אביב נערכה אזכרה לזכרו של הרב שמואל לבני (אביץ') זצ"ל

במלאת 30 יום לפטירתו, בית הכנסת בה שימש כרב במשך עשרות בשנים. נשאו דברים באזכרה: כבוד מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א, כבוד הרב אליהו אביעד שליט"א וכבוד הרב אהרון קאפח שליט"א, כמו כן נשאו דברים נציג המשפחה מר משה קיסר ונציג בית הכנסת מר אליפז חבשוש.

הרה"ג רצון ערוסי העלה על נס את אישיותו הייחודית של הרב שמואל, בכך שהקדיש את חייו ללימוד התורה ולהפצתה בקרב מתפללי בית הכנסת. הוא שקד יום יום על לימודו בבית הכנסת הגדול בתל אביב יחד עם תלמידי חכמים. הוא היה צנוע, ענוותן, תלמיד חכמים, ועליו נאמר "אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה' אשרי נוצרי עדותיו בכל לב ידרשהו". תמימותו של הרב שמואל היתה במובן של אישיות מושלמת במידות אציליות, נקי דעת, ענוותן,

צנוע, מידות שקשה למצוא היום בעולם הרבני, ואצלו זה היה גם בלי למלא שום תפקיד רבני. הוא אהב את התורה עסק ושקד על לימודה, ולימדה שלא על מנת לקבל פרס. איש אמת ואמונה והכל בצניעות. גם מתוך ידיעת ה' חקר את סתרי התורה, עומקם של המצוות, את טעמי המצוות להבין יותר ויותר מהי מציאות ה' יתברך, מהי אחדותו, מהי השגחתו של בורא עולם מבלי לעשות שום רושם, ובדיבורו ניכרת צניעותו, והקשבה לכל שיחה עם כל אדם. מעלתו של הרב שמואל היתה שלמות הדעת ושלמות המידות, ובגלל צניעותו אנשים לא הכירו את מעלותיו. הרב שמואל קיבל מאביו מארי משה ומסבו

מארי יחיא ומדודו מארי עזרי, את האמת והאמונה וינק גם מעולם הישיבות (קול תורה ופנובו"ב) בה למד את ההתמסרות, ולא זו כמלוא הנימה ממסורת אבותיו בענין "דע את אלוהיך ועבדהו". הרב רצון פנה לציבור המתפללים לחזק את בית הכנסת ולפנות לגורמים המתאימים למצוא רועה רוחני להמשך פעילותה של האכסניה על מנת שהגחלת לא תכבה, וזוהי צוואתו.

הרב אהרן קאפח בתחילת דבריו שיבח את הציבור שהגיע לכבוד את זכרו של הרב שמואל לבני זצ"ל.

הרב הדגיש את גדולתו של הרב שמואל שהתרחק מכל מחלוקת ושררה, ושרת את הציבור ללא קבלת תמורה וללא קבלת טובות הנאה כלשהן. הרב שמואל מוגדר כאוצר הענווה ולא נראה אדם בשפלות רוח כמותו, תלמיד חכמים בעל שיעור קומה, מעיין התבונה וגם מתמיד ערבים ושחרים בשמיעת שיעורים

שו"ת | מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

ת. גם אדם שאכל בטעות בטר' באב, ימשיך את הצום ועולה לו כיום צום.

ש. מה יעשה אדם שברך על מאכל/משקה ונזכר שהוא בתענית?

ת. אדם שברך בטעות בטר' באב, לדעת הרב עובדיה זצ"ל יטעם כי עדיף שיעבור על איסור דרבנן מאשר שיעבור על איסור דאורייתא של ברכה בטלה. אולם לדעת, נראה שלא יטעם אלא יגיד ברוך שם כבוד מלכותו וכו' (ראה גם הלכות ברכות פרק ד' הלכה י'), מאחר ואיסור ברכה בטלה היה בשוגג בעוד שאכילה הינה במזיד.

ש. איך ראוי לנהוג בימנו לגבי שטיפת ידיים לאחר בית הכסא בטר' באב?

ת. רחיצה לאחר כניסה לשירותים – לאור ההנחיות הערכניות של משרד הבריאות לרחוץ ידיים עם סבון לאחר כל כניסה לשירותים, הרי שגם בטר' באב מותר לרחוץ ידיים (עם סבון) לאחר כניסה לשירותים מדין נקיות.

ש. כיצד ינהג חולה שצריך לאכול בטר' באב עפ"י הוראת הרופאים?

ת. כל מי שנדרש לאכול בטר' באב, אוכלים כדרכן (לא פחות מכשיעור כמו ביום כיפור), אולם ברור שלא יאכלו מעדנים אלא מאכלים הדרושים לבריאות והזנת גופם.

ש. מהי הדרך הנכונה לחנך את הקטנים לתענית ט' באב?

ת. ילד קטן עד גיל 9 אסור לחנכו אפילו לשעות, כי הוא כחולה שיש בו סכנה, אולם מגיל 9 ועד גיל מצוות הוא בגדר חולה שאין בו סכנה בגלל הצום, ולכן הוא פטור מצום ט' באב לגמרי (גם מטעם נוסף שאין אנו מחנכים לצום ט' באב כי מקוים לכך שבשנה הבאה, או לפחות שהילד יגדל, יבנה המקדש במהירה בימינו ויבטל הצום).

לגבי שאר עינויים לקטן (רחיצה, סיכה נעילת הסנדל) – כל שאין בכך פגיעה בבריאות הקטן, הרי שמדין חינוך יש לחנך את הקטן לאיסורים אלו.

ש. מה יעשה אדם שאכל בשוגג בצום?

ש. בתשעה באב אומרים: הבית השני אשר בנה עזרא

מצד שני בהפטרה נבנה הבית ע"י זרובבל וגם בנחמיה זרובבל בנה

אז מי באמת בנה עזרא או זרובבל?
ת. שניהם היו שותפים בכניין בית שני.

ש. אני בהיריון, בתשעה באב אהיה בחודש תשיעי - מאוד קשה לי בצומות (חולשה גדולה וכאבי ראש) במיוחד בהריון, האם בגלל שהצום דחוי אוכל להקל ולא לצום?

ת. א לשיטתנו, אין הבדל, לכן צומי, וכשתגיע לידי חולשה, הפסיקי את הצום.

ב עדיף שתתייעצי עם הרופא המשפחתי שלך או עם רופאת נשים, זאת משום שאת בחודש התשיעי, והצום עלול להקדים לך את הלידה.

ש. האם מותר לצאת לנופש בבית מלון בתשעת הימים של בין המצרים דהיינו מ-א באב עד ט' באב?

ת. כן, מותר, ובלבד שלא יהיו אירועים מוסיקליים וכיו"ב.

גבולות וסמכות הורית - חלק א: מטרת הגבולות וחשיבותם

חשוב להבין שהגבול אינו המטרה אלא האמצעי המכשיר עבורנו את הקרקע על מנת שנוכל להתעסק בתוכן. לכן הגבול צריך להיבנות באופן כזה שהוא מאפשר התקדמות, כלומר אינו מייצר סביבו דיונים אינסופיים ואינו מדכא את כוחות הילד, גם אם הוא כרוך בהגבלה כלשהי.

אף על פי שפעמים רבות נדמה שהגבולות רק מגבילים ומצמצמים, למעשה, אם נעמיק נגלה כי הם נותנים לנו ביטחון, כיוון שהם מייצבים ותוחמים. לשם המחשה אציין דוגמה ששמעתי מפי ד"ר דוד אבודרהם: שתי קבוצות של אנשים התבקשו לשחק על מגרש הנמצא בגגו של מגדל גבוה, עזריאלי למשל. הקבוצה שמשחקת ללא גדר סביב הגג, תשחק בזהירות ובפחד, והשחקנים ייאלצו להשקיע משאבים רבים בזהירות מפני נפילה. לעומתה הקבוצה המשחקת עם גדר השומרת עליה, תשחק בתוך התחום בביטחון רב יותר.

דומני, שהרב שלמה אבינר היטיב להגדיר את מטרת הגבולות במשפט קצר (חינוך באהבה, א, עמ' 502): "יש לקבוע גבולות, אך לא כנגדו אלא בעדו, כדי לעזור לו מתוך אמון בו, ואדרבה, הגבולות נותנים לו אפשרות להתמודד ולחשל את אופיו".

במאמר הבא, נסביר מה מונע מאיתנו להציב גבולות ראויים.

מבוסס על הפרק: "גבולות וסמכות הורית" מתוך הספר "סודות החינוך". יונתן לוי, מחבר הספרים: "סודות החינוך" - הדרכות חינוכיות להורים, ו"מתגברים בקדושה" - הדרכות מעצימות לנער המתבגר.

050-9391244
yonaam@gmail.com

סוגיית הגבולות בחינוך זוהי אחת הסוגיות הקשות והסבוכות ביותר. על פי רוב אנו מעדיפים להימנע מהצבת גבולות. אם כבר הצבנו גבול, אנו מתפללים בסתר ליבנו שהילד לא יעבור אותו, ואם הוא כבר עובר אותו, אנו מייחלים שיקרה משהו שימנע מאיתנו להגיב על כך.

במקרה הטוב אנחנו "מתקפלים" ואיננו עומדים על הגבול שהצבנו מחשש שנאבד את הילד, במקרה הפחות טוב ההתקפלות שלנו נובעת מכך שמה שאנו אומרים ממילא חסר משמעות בעיני הילד, והוא "מצפצף" עלינו.

במאמרים הבאים נעמוד על סוגיית הגבולות: מהי מטרתם, מה מונע מאיתנו להצליח להעמידם כראוי, וכיצד יוצרים גבול יעיל וטוב?

תפקידו המרכזי של הגבול הוא הגדרה ותיחום. הגבול מגדיר לנו מה בפנים - מה מתאים ונכון עבורנו, ומה מחוץ לתחום - אינו מתאים ואינו נכון עבורנו. כמו כן הגבול שומר עלינו לבל נחטיא את מטרתנו.

דברים דומים מסביר המהר"ל מפראג בספרו תפארת ישראל (פרק ד), בהסבירו את ההבדל בין מצוות עשה למצוות לא תעשה. לדבריו, מטרתן של מצוות ה"עשה" היא לאפשר לנו להתקדם, למצות את כוחותינו כבני אדם ולקנות שלמות רוחניות, כלומר: להיות אנשים הדבקים יותר בבוראם, על ידי לימוד תורה, עשיית חסד, קיום המצוות ותיקון המידות. אך זאת לא נוכל לעשות כל עוד אנו "מוסחים" ועסוקים בדברים המרחיקים אותנו מלהגיע לאותה שלמות. לשם כך נקבעו מצוות ה"לא תעשה" שמרחיקות מאיתנו כל מה שעלול להפריע לנו להתקדם. במילים אחרות: מצוות עשה דומות לקטר המושך אותנו להתקדם, ומצוות לא תעשה מסייעות לנו שההתקדמות תהיה לכיוון הנכון. אם נשים לב, בתורה קיימות יותר מצוות לא תעשה (365) מאשר מצוות עשה (248). הדבר בא ללמדנו ששמירת הגבולות חשובה מאוד, וכאשר היא נשמרת, הכח הנצרך להתקדמות מצטמצם.

בית הדין לדיני ממונות בראשותו של הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

רב העיר קריית אונו וחבר מועצת הרה"ר לישראל

קורא לציבור הרחב להתדיין רק ע"פ דין תורה בכפוף לחוק הבוררות. יש אפשרות לערער לפני הרכב נוסף.

לפרטים יש לפנות אל מזכיר ביה"ד בכתב לבקשת בוררות, בציון פרטי הצדדים המלאים והמדויקים.

בדואר אלקטרוני: bdmamonot@gmail.com

בפקס: 1533-5351119

או לכתובת בית הדין לדיני ממונות: ת"ד 911 קריית אונו 55100

אור המחשבה - הרב חננאל סרי האם זיווגו של אדם נקבע משמים?

שכנראה אין לקב"ה קביעה בתוצאה שתהיה. עם זאת מכך שהרמב"ם דן בשאלת זיווגו של אדם ביחד עם שאלת הרכוש שיצליח לרכוש לו ברור שהוא רמו למאמר חז"ל אחר שלפיו בת קול יוצאת ומכרזת בת פלוני לפלוני ושדה פלונית לפלוני (בתחילת אותה סוגיה של מועד קטן) ולדעתו אין לקבל את דברי מאמר זה. המפרשים התקשו בהבנת כוונתו שהרי לא ביאר כיצד הוא מתייחס לדברי אותו מאמר. בתשובה לשאלתו של ר' עובדיה הגר על נושא זה (תלו') הרמב"ם מלמד אותנו כמה יסודות חשובים בלימוד. דבר ראשון שהלימוד צריך לברר לא רק את המקורות עצמם אלא גם למצוא דרך לתאמם עם המציאות וההגיון ובמקרה שאין משמעותם מתקבלת על הדעת חוזר הרמב"ם על עמדתו המפורסמת שאין לקבלם וצריך להישאר בהנחה שכנראה לא למדנו נכון את הדברים (ראה דבריו על הבנת אגדות חז"ל בהקדמת פירושו לפרק חלק במסכת סנהדרין). גם בנושא שלנו קבע הרמב"ם שפשט מאמר חז"ל אינו מתקבל על הדעת שהרי הקב"ה נתן בידי האדם את הבחירה בכל מעשיו, וכך גם בנשיאת אשה וקניית שדה שהרי הורה לנו להחזיר ממלחמת רשות מי שקידש אשה ולא הספיק לשאתה וכן מי שנטע כרם ולא הספיק לחללו מחשש שימות במלחמה ואיש אחר יזכה כמה שטרח, אפשרות שלא קיימת אם הדברים כבר נקבעו בשמים. מסיבה זו הרמב"ם בהקדמתו לאבות הסתפק בדחיית דעה זו ולא ראה צורך מייד לטרוח ולחפש את משמעותו האמיתית של אותו מאמר. בסוף תשובתו הוא מציע דרך לפירוש אותו מאמר אם הוא מתייחס למקרים מסויימים בודדים שבהם הקב"ה מחליט להעניש או לתת שכר לאדם שמגיע לו בעקבות מעשים קודמים שעשה. כמובן שפירושו מתאים לגירסה שמתארת את הבת קול כיוצאת בכל יום ויום (מועד קטן יח, ב; וכן גם בויקרא רבה ח, א) ולא כגירסה שהבת קול יוצאת ארבעים יום קודם יצירת הולד (סוטה ב, א). מדברי הגמרא עולה שיש השפעה גם לתפילת האדם ושישנו הברל בין זיווג ראשון לזיווג שני שבו התאמת הזיווג נקבעת לפי מעשי האדם ומה שראוי לו, אך ראוי להבחין בפירושים השונים שהמפרשים הציעו לדבר. ישנן כמה אפשרויות למשמעות זיווג ראשון ושני כשהמעניינת שבהם נמצאת בפירושו של המאירי שכתב שהכוונה לגיל שבו בדרך כלל נישאים. מי שנושא אשה בגיל צעיר שבדרך כלל זה לפני גיל עשרים, בדרך כלל יקבל אשה שמתאימה לו לפי כללי המשפחה והסביבה, לעומת זאת מי שנושא אשה לאחר גיל עשרים כשהוא כבר בוגר ועצמאי יותר יש להניח שיבחר אשה שיותר מתאימה לתחום שכבר בחר והתפתח בו. נמצא שאין מדובר בגזירת שמים אלא בתיאור מליצי של מה שבדרך כלל קורה והוא אינו מחייב אף אחד בצורה מוחלטת שכן כל ההשפעות האלו תלויות בעיקר באדם עצמו.

תשובת הגמרא (מועד קטן יח, ב) לכאורה ברורה מאוד: מה' אשה לאיש ושלוש ראיות לכך, האחת מהתורה השנייה מהנביאים והשלישית מן הכתובים. זו שמהתורה לקוחה מדברי לבן ובתואל אביו שאומרים מה' יצא הדבר כשעבד אברהם מבקש לקחת את רבקה ליצחק. הראיה השנייה לקוחה מהערת הנביא על דברי הוריו של שמשון שמתכוון לקחת אשה מבנות פלשתים והם תמהים מדוע אינו יכול לקחת לו אשה מבנות עמו, וכותב הספר מעיר שהם לא ידעו שמאת ה' היה הדבר כדי ליצור לו עימות עם פלשתים. הראיה השלישית לקוחה מדברי שלמה המלך שכתב בספר משלי (יט, ד) שבניגוד לבית והון מציאת אשה משכילה לא יכולה לבוא בירושה אלא היא צריכה סיוע שמים. ראיותיה של הגמרא לכאורה מזורות, כיצד ניקח ראייה מדבריהם של לבן ובתואל שהיו עובדי עבודה זרה וסביר להניח שהאמינו באמונות תפלות רבות. גם ממעשהו של שמשון קשה ללמוד שהרי במקרה שלו הייתה סיבה מיוחדת למשוך אותו לבנות פלשתים, דבר שלא קיים אצל אנשים רגילים. כמבט ראשון גם הראיה מספר משלי נראית לא מספקת שהרי זהו ספר שכשמו כן הוא, וכל פסוקיו הם משלים שרומזים לנמשלים שמטרתם שונה ממוכנם הפשוט של הפסוקים. אמנם לפי הסברו של הרמב"ם בהקדמת מורה הנבוכים הראיה מפסוק זה אכן טובה שהרי הוא מסביר (על פי דברי שלמה המלך במקום אחר) שמשל טוב צריך להיות דומה לתפוח זהב שעטוף ברשתות כסף ומרחוק הוא נראה כתפוח כסף ורק מקרוב מבחינים שהוא הרבה יותר יקר, כך גם משל צריך שמוכנו הפשוט יהיה פתגם נאה אולם משמעותו העמוקה תהיה מחכימה הרבה יותר. ממילא ברור שגם מוכנו הפשוט של משל צריך להיות אמיתי ואין לדחותו, ולכן גם במקרה שלנו כנראה שדברי הפסוק נכונים וזכיה באשה טובה דורשת סיוע שמים.

מול דבריה המפורשים של הגמרא כתב הרמב"ם (פרק שמיני מהקדמת פירושו לאבות) בצורה ברורה שאנשים רבים טועים לחשוב שאין להם בחירה בבחירת בת זוגם או בהשגתו של רכוש כלשהו. ראיתו שאין דבר שמכריחם לכך היא מהעובדה שחיי האדם עם אשה מסויימת חייבים להיעשות או בדרך שהם מצוה אם יעשם כהלכה או שייחשבו לעבירה אם לא יעשו בהתאם להלכה, והקב"ה כידוע לא כופה על אדם לעשות מצוה או עבירה אלא הרשות בידו להכריע כיצד לפעול. ראה זו לכאורה קשה שהרי עדיין יתכן שהקב"ה קבע לאדם שירגיש משיכה לאשה פלונית ועליו לבחור כיצד לממש את משיכתו אליה, בדרך ראויה או בדרך אסורה. אלא שהרמב"ם הכיר בכך שבמקרים רבים אנשים נמשכים לאשה שאסורה עליהם ואין שום דרך היתר שתאפשר להם לממש אפשרות זו, לכן קבע

לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו | מו"ר הרה"ג יוסף קאפח זצ"ל

לק"י
כבוד הרב שלום נגר שליט"א
כנהר שלום

1. שביעית בזה"ז לדעת רבנו דרבנן כמ"ש בסוף פ"ו בית הבחירה. ואע"פ כן אין המכירה מועילה לדעת רבנו הפוסק שאין קנין לגוי להפקיע מן המצות. ומה שטוענין דברבנן מועיל קנין להפקיע גם לדעת רבנו ולומדים משדה הגוי בסוריא, אינו נכון התם מעיקרא לא חייבוה חז"ל והם אמרו והם אמרו, אבל בא"י לא, לדבריהם הרי תו"מ בזה"ז דרבנן נמכור לגוי כדרך שעושים בשביעית ונפטור את כל העולם מן התרו"מ ומדוע פסק הרמב"ם גם בזה"ז דבשדה גוי אם נתמרח ע"י ישראל חייב, אלא ש"מ שאין בדבריהם כל ממש לדעת רבנו, אבל יש להקל בירקות שלגוים שכל עצם אסור הספיחין משום גזרת עוברי עברה, ובגוי ליכא עברה, ולפיכך ספיחין וירקותיו מותרין, ואף בירקות ספק דגוי ספק דישראל יש להקל בספקא דרבנן.

2. צומת הגידין בעוף ברגל העשוי קשקשים לדעת רבנו, וכולם חולקים עליו ואף טוענים שחזר בו, ויש בכל רגל ששה עשר גידים ואם נחתך אחד מהן טרפה, כלומר אחד מן השלשים ושנים.

3. המושג הזה שלפני מוסף טרם הגיע זמן הקידוש הביאוהו האחרונים, אבל אינו נכון לדעת רבנו שהרי פסק בפכ"ט שבת ה'י ו' ואסור לו לאדם שיטעם כלום קודם שיקדש, ובפ"ו תפלה ה' ד פסק אבל טועם קודם שיתפלל מוסף, הוי אומר דבשבת מקדש וטועם אם ירצה לטעום קודם מוסף. ואין לחוש למנהג שבוש שנהגו בו מקצת עמי הארץ בתימן.

יוסף קאפח

מתוך ספר "תשובות הרב קאפח" חלק ו, מאת הרה"ג שלום נגר שליט"א, עיינו בספרו החדש, שם ציין מקורות והאריך הרחיב במקורות מספרי הפוסקים.